

Zwerfjongeren

Inbreken om te kunnen blowen

Rick Taekema
r.taekema@hdcm.nl

Haarlem * Bas (20) groeit vanaf zijn derde op in een pleeggezin. Op school en daarbuiten is hij geen gemakkelijke jongen. De oorzaak hiervoor lijkt te liggen in zijn eerste levensjaren. „De eerste keer dat ik in aanraking kwam met criminaliteit was ik twee jaar oud. Mijn moeder was crimineel. Ze pleegde een inbraak en liet mij achter in de auto.” Veel van wat er toen gebeurd is, kan Bas zich niet bewuster herinneren. „Maar er is mij veel verteld dat ik niet kan vergeten. Dat zit in mijn hoofd en zal altijd zo blijven.” Zo gaat zijn vader er na zijn geboorte vandoor. De vriend die zijn moeder daarna krijgt, is bepaald niet goed voor Bas. „Hij heeft me geslagen en bedreigd. Hij is het land uitgezet en mag Nederland niet meer in.”

Zwervend

Een jongere onder de 23 jaar die geen eigen woonruimte of uitzicht daarop heeft, en overnacht bij vrienden of op straat is een zwerfjongere*

Zijn moeder blijft zich in het criminele circuit begeven. „Ze heeft mij als peuter uit de auto gegooid toen ze na een inbraak door de politie werd achtervolgd. Daarom heb ik een litteken door mijn wenkbrauw.” Als zijn moeder vast komt te zitten, heeft Bas geen voogd en belandt hij bij zijn pleegouders. „Zij hebben mijn hele leven voor mij gezorgd, daar zal ik ze altijd dankbaar voor blijven.”

Al op de basisschool begint Bas te spijbelen. „Af en toe een dag. Dan deed ik alsof ik ging. Op de middelbare werd het erger. Soms wel drie, vier dagen. Gewoon, geen zin.” Op zijn vijftiende belooft Bas 'zijn ergste jaar'. „Toen begon ik echt veel te blowen. Negen tot elf gram per dag. Waar ik dat geld vandaan haalde? Criminaliteit, dealen, dat soort dingen. Ik heb woninginbraken gepleegd, vooral voor geld en goud. Ik deed het meestal alleen, soms met vrienden. Het gebeurde meestal uit het niets, spontaan.”

Als Bas wel naar school gaat, heeft hij vaak ruzie met leraren. „Er sneuvelde elke dag wel een raam of een deur door mij. Als ik boos was, smeet ik met de deuren.” Op zijn vijftiende staat de politie op de stoep en wordt hij in een jeugdrichting geplaatst. In het weekend heeft hij verlov en is hij bij zijn pleegouders. „Tot mijn achttiende heb ik geen rottigheid uitgehaald. Ik wilde mijn verlov niet kwijt.”

De inrichting mag Bas verlaten als hij achttien wordt. Hij weet binnen vier dagen voor bedreiging met een mes een korte straf in De Koepel te krijgen. Hij komt vrij en gaat weer inbreken. „Ik jatte geld, sieraden. Die ruilde ik in bij verschillende juweliers, zodat het niet opviel.” Bas wordt gepakt en moet anderhalf jaar zitten voor zes inbraken. „Er ging veel door me heen. Ik voelde me eenzaam, dacht veel na, miste mijn vrienden. Tijdens het inbreken dacht ik alleen aan het geld, niet aan dat ik de bak in kon belanden.” Begin 2012 komt Bas vrij. Het gaat even goed, maar hij komt snel kort vast te zitten voor openstaande boetes voor zwartrijden. Hij woont bij vrienden en soms bij zijn moeder, als ze vrij is. Dan moet zij plots negen maanden de cel in. „Voor heling en diefstal. Ze had mij een gestolen telefoon gegeven. Omdat ik niet kon aantonen dat ik van niks wist, moest ik ook twaalf dagen zitten. Ze heeft haar excuses aangeboden, maar we hebben er, laten we zeggen, een goed gesprek over gehad.”

Bas komt vaak bij een jongeren centrum, waar hij in contact komt met een veldwerker van Streetcornerwork. „Ik zat echt in de shit qua geld, verzekeringen en onderdak. Ik heb hulp gevraagd, een traject gevolgd en heb sindsdien een hoop bereikt.”

Bas heeft gebroken met zijn verleden, maar denkt nog wel aan het snelle geld. „M'n vrienden jatten nog steeds. Als ik soms van hen hoor waar je geld vandaan kan halen, denk ik: waarom niet? Maar het is een bewuste keuze dat ik dat niet meer doe. Tegen hen kan ik ook niet zo maar zeggen dat ik ze niet meer wil zien. Ik ken ze al zo lang.”

Spijt heeft Bas slechts deels. „Van dealen heb ik geen spijt. Van de inbraken, dingen waarmee ik mensen heb getroffen, heb ik wel spijt, natuurlijk. Maar het is mijn eigen schuld geweest. Ik heb dingen gedaan die niet kunnen.”

Bas heeft nu onderdak bij een jongerenorganisatie van het Leger des Heils. „Ik kom mijn afspraken bij de reclassering na. Ik heb een bankrekening, uitkering en verzekering. Na de zomer begin ik een horeca-opleiding. Ik wil het liefst koken; serveren kan ook. Ik hoop dat het gaat lukken, het ziet er goed uit.”

De naam Bas is om privacyredenen gefingeerd

Dagbesteding

66 procent van de zwerfjeugd heeft geen dagbesteding. 31 procent heeft regelmatig contact met politie en justitie*

‘Diefstal, inbraak, dealen, van alles’

„Van de inbraken heb ik spijt, maar het is mijn eigen schuld geweest.”

FOTO UNITED PHOTOS/PAUL VREEKER

De problemen van een zwerfjongere

Rick Taekema

Haarlem * De Spaarnestad kent zo'n 350 zwerfjongeren. 61 van hen vallen buiten de structurele hulpverlening. Wie zijn zij en wat zijn hun problemen? Het lijkt een inkoopertje om te zeggen dat huisvesting het grootste probleem is, maar toch is dat wat betrokkenen zeggen. De gemeenteraad heeft donderdag dan ook een motie van GroenLinks aangenomen om op dit gebied stappen te zetten. Ook wordt onderzocht waar de nood het hoogst is, omdat er nog

93 duizend euro beschikbaar is. Jan Voorwinden, directeur van Spaarnezicht, geeft aan dat zijn pensioen voor zwerfjeugd bijna altijd vol zit. „Er is een tekort aan uitstroomwoningen. Veel jongeren zitten te lang bij ons. Een groot deel is licht verstandelijk beperkt en heeft langdurig aandacht nodig.” Van Hienen merkt een ding op: „Zorg alsjeblieft dat ook de moeilijkste groep een plek krijgt. In Amsterdam wordt die bij sommige projecten te zwaar bevonden.” Jan Voorwinden herkent dat: „Sommige jongeren zijn agressief of hebben psychische problemen,

met een dak boven het hoofd en een opleiding, krijgen schuldeisers op de stoep. Zij worden soms gedwongen te stoppen met school en ongediplomeerd werk te doen, omdat voor schuldhulpverlening een baan verplicht is en geen nieuwe schulden, zoals studiekosten, gemaakt mogen worden. „Wij nemen dan contact op met de schuldeisers om te kijken of we de schulden tijdelijk kunnen bevriezen”, zegt Albert Mulder van welzijnsinstelling Kontext - dat samen gaat met jongerenorganisatie InBalans. „Want als jongeren hun

‘Als ik huilde werd ik een paar uur in de kast gestopt’

„Ik ben gebroken. Ik ben zo bang dat ik weer op straat moet leven.”

FOTO UNITED PHOTOS/ROB VAN WIERINGEN

Raad wil meer woonruimte zwerfende jeugd

mogelijk door overmatig blowen. Zij zijn bij ons niet te handhaven en moeten naar een crisisopvang.” En dan hebben veel jongeren ook nog torenhoge schulden. Zij die hun leven net weer op de rails heb-

ben, met een dak boven het hoofd en een opleiding, krijgen schuldeisers op de stoep. Zij worden soms gedwongen te stoppen met school en ongediplomeerd werk te doen, omdat voor schuldhulpverlening een baan verplicht is en geen nieuwe schulden, zoals studiekosten, gemaakt mogen worden. „Wij nemen dan contact op met de schuldeisers om te kijken of we de schulden tijdelijk kunnen bevriezen”, zegt Albert Mulder van welzijnsinstelling Kontext - dat samen gaat met jongerenorganisatie InBalans. „Want als jongeren hun

opleiding niet kunnen afronden, hebben ze weinig perspectief op de arbeidsmarkt.” Makkelijk is dat volgens Voorwinden niet: „We merken dat woningcorporaties een stuk meer maatschappelijk bewustzijn hebben dan bijvoorbeeld telecombedrijven.” Alleen huisvesting is echter niet genoeg. Mulder: „Om verkervaring op te doen zijn leer-werkprojecten belangrijk: leren op tijd te komen en een ritme opbouwen. Maar huisvesting is wel het startpunt.” „Lees de gemeentelijke nota over zwerfjongeren op onze website.

Zwerfjongeren

Een leven vol mishandeling

Rick Taekema

Haarlem * Eli (25) brengt haar jongste jeugd door in een sloppenwijk in een West-Afrikaans land. Thuis is het een regelrechte hel: vader is alcoholist en moeder veel van huis. „M'n moeder was vaak lang weg en kwam dan terug met een beetje geld of kleding. Ik had de moederrol en zorgde voor mijn broertjes en zusjes. Ik bedelde en stal eten op de markt. Als het niet anders kon, raapte ik eten van straat.”

Haar vader is de duivel in huis. „Hij mishandelde ons. Als je huilde, sloeg hij je of stopte hij je een paar uur in de kast of onder het bed. Hij pakte geld dat m'n moeder meebracht en ging naar bars om vrouwen te versieren. Dan kwam hij dronken thuis en dan wist je dat je geslagen zou worden. Met takken, schoenen, zijn riem, met van alles. Dat was de normaalste zaak van de wereld.”

Schulden

67 procent van de zwerfjeugd heeft geen of onvoldoende inkomen en groeiende schulden, bestaande uit: zorgverzekering, boetes, telefoon en huurschuld*

Haar tante is dan al getrouwd met een Nederlandse man. Zij neemt Eli en een neefje na een bezoek - buiten het weten van haar moeder - mee naar Nederland. Eli is dan zeven. Dat gaat aanvankelijk goed, maar al snel gedraagt ook haar tante zich als een tiran. „Ik wilde na school nooit naar huis en vroeg altijd of ik het bord kon vegen of iets dergelijks. Alles om niet naar huis te hoeven.” Want thuis zette haar tante het gedrag van haar vader voort. „Zij mishandelde mij ook. Schold me uit, sloeg me met van alles en ik mocht bijna niks.”

Haar neefje wordt ontzien en haar oom wordt flink onder de duim gehouden. „Hij heeft het een keer voor me opgenomen. Toen werd mijn tante zo kwaad en heeft ze hem op zijn plek gezet. Daarna durfde hij niets meer.”

Een schoolvriendinnetje, dat zelf in een pleeggezin zit, kent Evi's situatie en raadt haar aan hulp te zoeken. Via Jeugdzorg belandt Eli op haar veertiende in een internaat, waar ze haar middelbare school afrondt. Ze wordt zelfstandiger en trekt bij haar vriend in.

Als Eli hoort dat haar biologische moeder is overleden, gaat het mis. Ze wordt depressief en stopt met haar mbo-opleiding. „Mijn grootste wens was om mijn moeder ooit nog eens te zien. Ik leefde echt voor die dag. Dat werd van me afgepakt. Ik zag nergens het nut nog van in.” Haar relatie loopt spaak wegens leu-

gens over diefstal en vreemdgaan. Ze ontmoet een nieuwe, maar foute jongen. „Hij voelde zich machtig. Hij sloot me soms op, zodat ik niet naar buiten kon. Ik had verder niemand. Ook geen geld, geen vervoer, niks, dus waar kon ik heen? Ik heb een miskraam gehad, omdat hij me sloeg. Toen ik weer zwanger werd van hem, heb ik het kindje heb ik laten weghalen. Ik wilde geen kind van hem.”

Eli weet met haar vriend te breken en pakt haar opleiding weer op van uit een studentenkamer, betaald van haar studiefinanciering. „Maar toen kwam mijn verleden weer omhoog. Ik wilde dat mijn moeder er was, zakte in elkaar en stopte met mijn studie.” Eli kan haar kamer niet meer betalen, de schulden stapelen zich op en ze moet noodgedwongen het huis uit.

Een zwervend bestaan van drie jaar breekt aan. „Ik was overal en nergens. Sliep bij wat vrienden. Een weekje hier, een maandje daar. Je gaat je schamen. Ik voelde me een last. Zij betaalden alles voor me. Daarom ging ik steeds naar anderen. Ik heb mensen moeten smeken. Heb je iets te eten voor me? Mag ik bij je douchen?”

In drie jaar trekt Eli vaak aan de bel, maar wordt nergens geholpen. „Ik werd van het kastje naar de muur gestuurd. Als ik zei dat ik tijdelijk ergens sliep, zeiden ze dat ik me daar moest inschrijven.”

Via een vriendin komt Eli terecht in Haarlem. De gemeente kan in eerste instantie niets voor haar doen, omdat hulp doorgaans geboden wordt in de stad waar iemand de laatste jaren het meest verbleef. In een ultimopoging voor hulp doet Eli in Haarlem nog eenmaal haar verhaal. „Ik brak en barstte in tranen uit. Iemand van de GGD hoorde mij huilen en kwam erbij zitten. Pas toen kreeg ik hulp en een postadres.” Sinds kort heeft Eli een kamer en studeert ze weer, dankzij studiefinanciering. Maar nu ze een adres heeft, weten schuldeisers haar te vinden. Haar schuld bedraagt meer dan twintigduizend euro.

Met haar studie gaat het niet goed. „Ik kan me niet focussen. Ik ben gebroken. Ik kan mijn huur niet meer betalen. Ik ben zo bang dat ik weer op straat kom, dat ik weer moet bedelen. Dat wil ik niet meer meemaken.”

De naam Eli is om privacyredenen gefingeerd.

Zelfredzaam

41 procent van de zwerfjeugd is verstandelijk beperkt en niet zelfredzaam. Zij hebben moeite met het verkrijgen van werk of een uitkering*